

TEXTUAL SUBSTITUTIONS IN A. RADYVYLOVSKYI'S COLLECTION OF SERMONS OF THE END OF 17TH CENTURY

The features include such types of changes as lexical, phonetic, orthographic, and grammatical substitutions; the ways of citing sources; change of modal parameters of utterance; narrowing the dialogicality. Lexical substitutions are analyzed in the context, their fixation in the contemporary dictionaries and historical lexicographical papers is indicated. Notably, the substitutions of Latinisms and, occasionally, Polonisms prevail, though some substitutions of Ukrainian vocabulary occur as well. Church Slavonic and bookish Ukrainian elements appear instead.

Key words: *textual substitutions, Antonii Radyvylovskiy, «Vinets Khrystov» («The Wreath of Christ») (1688), manuscript, old-printed book, sermons, «ruska mova» («the Ruthenian language»).*

Ніка О.І. Текстові заміни в збірці казань А. Радивилівського кінця XVII ст. У статті проаналізовано текстові заміни в рукописі казань «Вѣнецъ Хѣвъ» А. Радивилівського порівняно з його стародруком (друкарня Києво-Печерської лаври, 1688). На основі їх порівняння встановлено такі типи змін: лексичні, фонетико-орфографічні, граматичні заміни; особливості цитування джерел; зміна модальних параметрів висловлювання; звуження діалогічності. Найбільше таких заміни стосується лексики, переважно окремих слів у тексті. Вони зретадані в рукописі та здебільшого перенесені у стародрук. Проаналізовано лексичні заміни в контексті, розкрито їх фіксацію в тогочасних словниках, історичних лексикографічних працях. Схарактеризовано, що переважають заміни окремих латинізмів і зрідка полонізмів, фіксуються окремі заступлення української лексики. Замість них використовувалися церковнослов'янізми та книжна українська лексика. Причини таких заміни, передусім активніше використання церковнослов'янізмів, зумовлені соціокультурною ситуацією в Україні наприкінці XVII ст., спробою поширити книгу та отримати суспільний запит на неї в Україні, а також Росії.

У рукописі А. Радивилівського зафіксовано лексеми, які не засвідчені в тогочасних словниках, або їхнє значення відрізняється від перекладу тогочасних лексикографів. Виявлений лексичний матеріал є фіксацією еволюції літературної норми староукраїнської мови, розвитку синонімічності, розрізненням слововживання в проповіді за її ознаками традиційності/інноваційності, конвенційності/неконвенційності.

Ключові слова: *текстові заміни, Антоній Радивилівський. «Вѣнецъ Хѣвъ» (1688), рукопис, стародрук, казання, «руська мова».*

Introduction

Preaching in «simple language» («prosta mova»), which is also called «the Ruthenian language» («ruska mova»), in the 17th century is an original phenomenon in the development of the literary language history, baroque writing, and interaction of languages and cultures of the premodern times.

Over the last years, many papers on preaching of the 17th century in interdisciplinary dimension have been published by O. Yu. Matushek (Matushek, 2014), O. I. Nika (Nika, 2012, 2018), Yu. L. Oleshko (Oleshko, 2017), O. Yu. Zelinska (Zelinska, 2013). In the linguistic studies, the sermon of that time is regarded not only in terms of historical linguistics with attention to baroque means of writing but also in terms of new scientific directions – historical pragmalinguistics, historical discoursology, lingual cultural studying. Studying the sermons of the 17th century gets a new understanding if speech realization is interpreted as a result of the interaction of language and culture, language and thinking, language and society.

Objective of the study – comparison of the popular by A. Radylovskyi based on his manuscript and old print, and determination of the speech meaning of the identified Church Slavic, bookish Ukrainian lexemes which were suggested to be changed by the editor.

Study methods and methodology

Study methods – historical, comparative methods, context and interpretation method. Analyses methodology – on the basis of «Vinets Khrystov» («The Wreath of Christ») by A. Radyvylovskyi, changes of Church Slavic, bookish Ukrainian lexemes were analyzed; these changes were made by the editor who prepared the book for the publication retaining corrections and editions in the text. Lexical differences in these texts are compared with the lexicographical works of the 17th century and modern historical lexicographical dictionaries.

Results and Discussions

The paper analyzes the main substitutions identified, based on comparison of the sermon manuscript «Vinets Khrystov» («The Wreath of Christ») by A. Radyvylovskyi, the editor's corrections in this manuscript, and the old-printed book «Vinets Khrystov» (Kyiv-Pechersk Lavra printing house, 1688).

The main changes in the manuscript «The Wreath of Christ» by A. Radyvylovskiyi that are mostly taken into account in his old-printed book include:

- 1) lexical substitutions;
- 2) peculiarities of citation of sources (reduction of «examples» in the narration, refinement of references to the used source, checking of quotations;
- 3) modification of the modal parameters of the statement (certain fragments of the text, representing the subjective modality, personal daxis were extracted from the manuscript);
- 4) narrowing of dialocality. The editor suggested shortening repetitive responses in a number of utterances (e.g., **Нѣт** (No));
- 5) phonetics or spelling;
- 6) grammatical replacements.

As for the lexical substitutions, one of the prerequisites for the preparation of A. Radyvylovskiyi's preaching text for printing is the replacement of individual Latinisms and Polonisms, as well as the search for more precise word use within the bookish Ukrainian vocabulary. In the manuscript, the editor suggested replacing Latinisms, instead using Church Slavic, bookish Ukrainian lexemes, occasionally Polonisms.

In the manuscript, a number of edits limits the use of a preposition *презъ*, substituting it by a Church Slavonic *чрезъ*:

Substitutions	Manuscript	Edit in manuscript	Old-printed book
<i>пре(з) →</i>	<i>През(ъ) два</i>	<i>Чрез(ъ) два</i>	<i>Чрез(ъ)</i>
<i>чрез(ъ)</i>	<i>г(ѣ)динны</i>	<i>г(ѣ)динны</i>	<i>два г(ѣ)динны</i>
(through)	<i>розѣмѣет(ъ)</i>	<i>розѣмѣет(ъ)</i>	<i>розѣмѣет(ъ)</i>
	(through two overlords)		(V., 120);
	<i>пре(з)</i>	<i>чрез(ъ)</i>	<i>чрез(ъ) роспѣстѣ</i>
	<i>роспѣстѣ</i>	<i>роспѣстѣ</i>	<i>телеснѣю</i>
	<i>телеснѣю</i>	<i>телеснѣю</i>	(V., 120 zv.)
	(through body debauchery)		

Contemporary dictionaries cite a preposition *презъ* with pronoun words in «Synonima's» register: Презъ ѿного ѿнѣмъ, чре/з/ ѿнаго, (Synonima); similarly, the translated part of P. Berynda's «Lexicon»: **Чрез(ъ) онаго, онѣмъ : пре(з) оного** (Berynda, 176), Чрг(з) ню, нгю, тоа ради

: *пргз(ѵ) ню* (Berynda, ѿs). The preposition **чрезъ** is marked as a Church Slavonic element. In the bookish Old-Ukrainian tradition, the use of a preposition *презъ* is widespread.

Substitutions were also made in the words with clear meaning for contemporary recipients: **таєм(ъ)ница** – **танна** (mystery), **глыство, nero(з)сѣдо(к)** – **безѣміе** (folly), **сприана** – **приазни** (love). This direction for substitution of some bookish Ukrainian lexemes is searching for Church Slavonic equivalent. Synonymous substitution characterized author's linguistic choice and the one of the editor.

Such words as **таєм(ъ)ница**, **танна** (mystery) function in the same context; a combination *що за*, which makes up a question construction, is neither changed: **что бы в(ъ) то(м) была за таєм(ъ)ница** (V. Manuscr., 481) – **что бы в(ъ) то(м) была за тання** (V., 161 zv.).

«Synonima» cites the Church Slavonic word **тайна** to the register one **таємница** (Synonima). Berynda's «Lexicon» translates **тайна** as **таємница, сакрамент(ъ)** (Berynda, сѣд). The both dictionaries differ between the Church Slavonic (**тайна**) and the bookish Ukrainian (**таємница**) elements.

The choice of Church Slavonic word might be backed up by quoting the Gospel of Matthew: **Тѣтъ можетсѧ запытати: что бы в(ъ) то(м) была за тання, же сѣый єв(ѣ)листь Матѣей, выличаючи рѣдъ Хр(ѣ)товъ, в(ъ) началѣ єв(ѣ)ліѧ своего, жадного там(ъ) не положилъ в(ъ) настоящемъ времени, але в(ъ) прешломъ, пишѣчи** (Here one may ask: what is the mystery that St. Matthew, when talking about the family of Jesus never used present tense, but past) (V., 161 zv.–162). Such linguistic choice of the editor was dominant while preparing the book for printing.

Comparison of the manuscript and the old-printed book gives the possibility to compare three variants of synonymous substitution, which, in turn, were worked out by the author and editor(s). For example, we will quote an emotionally colored utterance (exclamatory sentence) in «**Глѡві на недѣлю ѿ по Бошествіи Бѣгѡ Дѣа**» («Sermon on the eighth Sunday after the ascent of the Holy Spirit»), which interprets the quotation «**Гѣ, не нмамы з(д)ѣ, то(к)мо пѧ(т) хлѣ(б) и двѣ рыбѣ**» (God, we have nothing but five loaves of bread and two fish):

– *in manuscript*: **Ѡ глыство ко(ж)до(г)[ѡ] таково(г)[ѡ] чѣка!** (Such foolishness!) (V. Manuscr., 473).

– edit in manuscript: **W** **не**ро(з)сүдо(к) ко(ж)до(г)[о] таково(г)[о] чїка! (Such recklessness!) (V. Manuscr., 473).

– in old-printed book: **W** **БЕЗ**мїе ко(ж)до(г)[о] таково(г)[о] чїка! (Such madness!) (V., 159 zv.).

In the manuscript, the editor has crossed out the word **гл҃пство** and written **не**ро(з)сүдо(к) on the page margin. The both words **гл҃пство**, **не**ро(з)сүдо(к) have not been considered in the old-printed book, and a lexeme **БЕЗ**мїе has been used instead. Hence, a synonymic row includes the following items: **гл҃пство** – **не**ро(з)сүдо(к) – **БЕЗ**мїе. In historical dictionaries: **глупство** (stp. **glupstwo**) ‘(нерозумний вчинок, задум, поведінка, вчення). **глупство**, дурість’ (SIUM 6, p. 224–225).

The emotional component of the sermon has often been reduced in the old-printed book in comparison with the manuscript. Initially, the manuscript contained emotionally colored utterances **W** **Бж҃е наш҃!** **оу** **Але несты те(ж)**, which the editor has crossed, and they are absent in the old-printed book. The editor also crossed **W** **глупство!** (V. Manuscr., 456) but did not propose the equivalent instead.

In «Synonima», the word **глупство** is in the register part; therefore, the unknown lexicographer cites it in the Ukrainian part of active vocabulary: **безумство**, **безуміе** **неистовство** **неразуміе**, **неразуміе** **безсовѣтіе** **юро(д)ство** **щанство** (Synonima). Accordingly, in L. Zyza-nii’s dictionary, the word **БЕЗ**мїе is translated as **гл҃пость** (Synonima, 25). In Berynda’s paper, **БЕЗ**мїе is translated as **гл҃по(ст)**, **шаленство** (Berynda, д). To compare: **БЕЗ**м(м)ство : **гл҃п(ь)ство** (Synonima, 25), **БЕЗ**мство : **гл҃пство** (Berynda, д).

Different vocabulary articles distinguish **гл҃пство/БЕЗ**мїе (foolishness / madness) as a Ukrainian or Church Slavonic word. Due to initial **ро-** (in comparison to the Church Slavonic **ра-**), a word **не**ро(з)сүдо(к) also belongs to the Old Ukrainian vocabulary. The edit choice **гл҃пство** – **не**ро(з)сүдо(к) – **БЕЗ**мїе shows the dominance of the Church Slavonic equivalent.

The Church Slavonic element in the edit results from selection of material by the preacher. In «ГЛ҃ОВІ •Ѣ• НА НЕДЕЛЮ •Ѣ• ПО ВОШЕСТВІН С҃ТГО Д҃ХА» (The third sermon on the seventh Sunday after the ascent of the Holy Spirit”, A. Radyvylovskyi explains the quotation «Дерзай чадо, ѡ(т)пѣцаю(т) ти сѧ грѣси твои» (Мат.ѡей, •Ѣ•) («Take heart, son; your sins are forgiven») (Matthew 9). In narration, he cites St. Augustine’s

interpretation: *цю такою Аитѹстина блжен(н)о(г)[о] шбаснаетса наѹкою* (St. Augustine's teaching explains this) (V., 147). In this fragment, the words *ко(н)стел(л)ація нѣснаа, лѹпы* (constellation, loots) have not been changed, unlike the word *сприанаа* → *приазни* (promotion – affection). The manuscript included the word *сприанаа*, which in the old-printed book was substituted by *приазни*: *Дрѹгомѹ шбѣцѹють великіе бога(т)ства, великіе приазни лю(д)зкіе мовачи* (Another one is promised to have wealth and affection when saying) (V., 147).

This part of the text (narration) does not contain the word *сприанаа* but repeats *приазнь (великѹю)*. This word is both in the manuscript and the book: *Комѹ шбѣцали з(ъ) єднои констел(л)аціи по(д) которою са о҃роди(л). великѹю приазнь, и ласкѹ о҃у людей великихъ, тѹи живетъ в(ъ) великой о҃у нихъ(ъ) ненавиcти и неласцѣ* (Those who are promised to be born under the constellation are born under another constellation; those who are promised love and caress of great people get their hatred and hostility) (V., 147 zv.).

The use of a wider range of sources in the sermon resulted in the introduction of a new argument, to which the preacher resorted. The margins of the manuscript and the old-printed book do not specify the exact source of quotation, but the text indicates the author of lesson to whom A. Radyvylovskiy referred.

«Examples» cite a bookish Old Ukrainian word *сприанаа*, which after the edit was substituted by a Church Slavonic *приазнь*.

The contemporary dictionaries do not cite a lexeme *сприанаа*; however, a Church Slavonic lexeme *пріазнь* is in the register of Pamvo Berynda's dictionary: *пріазнь: любовь* (Berynda, p҃р).

In the manuscript, A. Radyvylovskiy primarily used a word *свѣтъ* in the utterance: *Кто жъ в(ъ) такихъ рыба(х) барзѣй смакъ чѹетъ, если не свѣта сего прелестнаго коханъ(ъ)квѣ?* (Who feels this fish's taste better if not this world's lovers?) (V. Manuscr., 479). The editor corrected *свѣта* and wrote *міра* instead. As a result, the Church Slavonic element *міръ* moved to the print edition: *Кто жъ в(ъ) такихъ рыба(х) барзѣй смакъѣт(ъ), если не міра сего прелестнаго коханъ(ъ)квѣ?* (Who tastes this fish better if not this world's lovers?) (V., 161 zv.). Additionally, an analytical form *смакъ чѹетъ* was replaced by a synthetic one – *смакъѣт(ъ)*.

In other cases, the word **свѣтъ** (world) has been left in the manuscript and the book with no changes: **кидае(т) на негѡ пѣсокъ роскошей сегѡ свѣта, бога(т)ствъ, и пожадливоростей телесныхъ** (throws the sand of this world's luxuries and body greed) (V., 122 zv.), i.e. the substitutions touched some word usage and did not cover all lexemes from the collection of sermons.

The difference between Church Slavonic and Ukrainian elements is reflected in the contemporary dictionaries: **Мірѡ свѣтъ** (Berynda, р.ѣі), *Свѣтъ міръ вселенная* (Synonima).

In the manuscript, the lexical substitution **чинена – осазаніа** demonstrates the preference of a Church Slavonic element, but mainly due to precise word use in a context: **чи зайзритъ(ъ) око окѡ, же ѡбѣ мають єднѡ повинно(ст) видѣніа? чи зайзритъ(ъ) рѡка рѡцѣ, же ѡбѣ мають єднѡ повинностъ осазаніа? чи зайзритъ(ъ) нога нозѣ, же ѡбѣ мають єднѡ повинностъ хожена? чи зайзритъ(ъ) оухо оухѡ, же ѡбѣ мають єднѡ повинностъ слѡханъ(ъ)а? чи зайзритъ(ъ) ноздра но(з)дрѣ, же ѡбѣ мають(ъ) єднѡ повинностъ ѡбонаніа? нѣтъ** (Does the eye envy the other eye for having the same intention of sight? Does the hand envy the other hand for having the same intention of touch? Does the leg envy the other leg for having the same intention of walk? Does the ear envy the other ear for having the same intention of hear? Does the nostril envy the other nostril for having the same intention of smell?) (V., 201).

These utterances are similar for the expression of anaphora, word order, and questioning constructions. The substitution **чинена – осазаніа** (doing – touching) is connected with listing of senses – **видѣніа, осазаніа, слѡханъ(ъ)а, ѡбонаніа**.

«Synonima» differentiates between the equivalents in two languages **осязанье** *ωσязаніе* (Synonima). In the context **чинена – осазаніа** (doing – touching) are not synonyms, the editor was choosing between **чинена** and **хожена оу видѣніа, осазаніа, слѡханъ(ъ)а, ѡбонаніа**, and preferred the second one. The focus on different senses visualized the narrative and influenced the way listeners perceived the sermon.

Lexemes **чѡючи → бодрствѡючи** (hearing → being awake) have meaning 'be awake, keep vigil' in the context: **Бѣѡ слѡжатъ бодрствѡючи** (in the manuscript, **чѡючи** is written instead of this word) **в(ѡ) стражи противъ діавола** (God is served when being awake, against the devil) (V., 120 zv.). In Berynda's dictionary, the Church Slavonic word **бодрствѡю** is translated as **чѡю, не сплю, пилѡю, чѡйностъ маю, чѡйно(ст) чиню** (Berynda, діі).

Occasionally, in the manuscript, the editor proposed replacements within the Ukrainian bookish vocabulary: *оуважана* – *розѣмѣна* (with initial *ро-*):

– in manuscript: *не оумыслне; але з(ъ) злогѣ розѣмѣна* (this word is crossed and under it is *оуважана*) *ижѣ ѣсмотрѣючи єдны звѣ(з)ды родацим(ъ)са по(д) шными добреѣ шѣѣцѣючіе, на дрѣгѣе звѣ(з)ды противныє з(ъ) добрыми до скѣткѣ припадаючіе, и в(ъ) н(х) скѣтка(х) перешкажаючіе, не смотра(т)* (not deliberately, but with evil consideration).

– in old-printed book: *не оумыслне; але з(ъ) злогѣ оуважана* *ижѣ ѣсмотрѣючи єдны звѣ(з)ды родацим(ъ)са по(д) шными добреѣ шѣѣцѣючіе, на дрѣгѣе звѣ(з)ды противныє з(ъ) добрыми до скѣткѣ припадаючіе, и в(ъ) н(х) скѣтка(х) перешкажаючіе, не смотра(т)* (not deliberately, but with an evil intention, some stars mean good, and others mean bad) (V., 147 zv.).

In the contemporary dictionaries, *разѣмѣньє/разѣмѣніє* (understanding) (with initial *ра-*) is presented in «Synonima's» register: *Разумѣньє, нещєваніє, мнѣніє, видѣніє, разумѣніє, разумѣ, познаніє, сказаніє* (Synonima), as well as in Berynda's «Lexicon». To compare: *Оуважаю внемлю, внушаю, востязую, воспоминаю, разсмо/т/ряю сматряю, умышляю, сославляю* (Synonima). In Pamvo Berynda's dictionary, this is not a separate entry, but is mentioned together with words *разѣмѣ, ѣніє, оумѣ : розѣмѣ, вѣдомость, оумыслѣ, вола, мысль, роостропность, мѣдро(ст), позна(н)є, вѣда(н)є, оѣзна(н)є, оумѣетность, вѣденіє, знаємо(ст), в шѣ. хотєніє рѣ* (Berynda, сѣ).

Contextual meaning of the word *оуважана* as 'розгляд, витлумачення' is what the editor suggested and what was typed in the book.

Conclusions

A. Radyvylovskiy wrote sermons in a language clear for believers and rarely resorted to glossing; hence, he relied on their complete understanding of sermons. The need to edit the text arose during the preparation of the text for printing, which should have also been consistent with changing the notions of the language standard of the book.

This direction for substitution of some bookish Ukrainian lexemes is searching for Church Slavonic equivalent. Occasionally, in the manuscript, the editor proposed replacements within the Ukrainian bookish vocabulary.

In most cases, such rotations are conditioned by clarifying the meaning of the word in the context, searching for the lexical and stylistic correspondence of the use of the text in the text, as well as the attempt to add Church Slavonic element within quotations. In our opinion, it is not correct to reduce all lexical substitutions to the preference of Church Slavonic words in the old-printed book; however, such a direction of changings could meet the requirements of book printing.

Research prospects – determination of the speech meaning of the identified Latinisms and Polonisms which were suggested to be changed by the editor. The study of such substitutions expands the information on the operation of the tokens, their synonymity, since not all of them or with another meaning are recorded in the dictionaries of the 17th century.

LITERATURE

1. **Матушек О. Ю.** Проповіді Лазаря Барановича в дискурсі українського бароко: автореф. дис ... д-ра філол. наук: 10.01.01. Київ, 2014. 40 с. 2. **Ніка О. І.** Антоній Радивилівський і розвиток українських казань XVII ст. *Rozprawy komisji językowej*. Łódź, 2012. T. LVIII. S. 223–234. 3. **Ніка О. І.** Зміна модусу в українських казаннях. *Лінгвістичні дослідження*. 2018. Вип. 48. С. 288–293. 4. **Олешко Ю. Л.** Староукраїнська проповідь XVII ст. у комунікативно-когнітивному вимірі: автореф. ... канд. філол. наук: 10.02.01. Київ. 2017. 18 с. 5. **Зелінська О. Ю.** Українська барокова проповідь: мовний світ і культурні витоки: моногр. Київ: Видавничий Дім Дмитра Бураго, 2013. 407 с.

SOURCES

1. **Berynda – Лексикон** словенороский Памви Беринди / підг. тексту і вступ. ст. В. В. Німчука. Київ: Вид. Акад. наук УРСР, 1961. 271 с. 2. **L. – Лексикон** латинський Є. Славинецького. *Лексикон словено-латинський Є. Славинецького та А. Корецького-Сатановського* / підг. до вид. В. В. Німчук. Київ : Наукова думка, 1973. С. 61–420. 3. **О. – Радивилівський А.** Огородок Марії Богородици. Київ: Друкарня Києво-Печерської лаври, 1676. Стародрук НБУВ, III. 728. 4. **SIUM – Словник** української мови XVI – першої половини XVII ст.: у 28 т. / ред. Д. Дмитро Гринчишин. Львів: Інститут українознавства імені І. Крип'якевича НАН України, 1997, 2008, 2017. Т. 4, Т. 14; Т. 17. 5. **Synonima – Лексис** Лаврентія Зизанія. Синоніми словеноросская / підготовка текстів пам'яток і вступні статті В. В. Німчука. Київ: Наук. думка. 1964. 259 с. 6. **Tymch. – Тимченко Є.** Матеріали до словника писемної та книжної української мови XV – XVIII ст.: у 2 кн. / підг. до видання В. В. Німчук, Г. І. Лиса. Київ, Нью-Йорк: Преса України, 2002. 7. **V. – Радивилівський А.** *Вънгуцъ Хѣѣ*. Київ: Друкарня Києво-Печерської лаври, 1688. *Стародрук ЦНБВ, III. Кир. 59. 543 с.* 8. **V. Manuscr. – Радивилівський Антоній.** *Вънгуцъ Хѣѣ. Рукопис ЦНБВ, III. Ф. 308. 560 н. Т. II. 1614 с.*

REFERENCES

1. **Matushek, O. Yu.** (2014). Propovidi Lazaria Baranovycha v dyskursi ukrayinskoho baroko. [Lazar Baranovych's Sermons in a Discourse of the Ukrainian Baroque]. *Extended abstract of Doctor's thesis*. Kyiv: NAN Ukrayiny, In-tl-ry im. T. H. Shevchenka [in Ukrainian].

2. **Nika, O. I.** (2012). Antonii Radyvylovskiy i rozvytok ukraïnyskykh kazan 17 st. [Antonii Radyvylovskiy and the development of the Ukrainian sermon of the 17th century]. *Rozprawy komisji językowej – Language committee hearings, LVIII*, 223–234 [in Polish]. 3. **Nika, O. I.** (2018). Zmina modusu v ukraïnskyyh kazanniah kints XVII st. [Modification of the Mode of Ukrainian Sermons of the End of 17th Century]. *Linhvistychni doslidzhennia – Linguistic research*, 48, pp. 288–293 [in Ukrainian]. 4. **Oleshko, Y. L.** (2017). Staroukraïnska propovid 17 st. u komunikatyvno-kohnityvnomu vymiri [Old Ukrainian Sermon of the 17th Century in Communicative and Cognitive Dimension]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Kyiv: KNU imeni Tarasa Shevchenka [in Ukrainian]. 5. **Zelinska, O. Yu.** (2013). *Ukraïnska barokova propovid: movnyi svit i kulturni vytoky* [Ukrainian Baroque Sermon: the Linguistic World and Cultural Origins]. Kyiv: Vydavnychy Dim Dmytra Buraho [in Ukrainian].

REFERENCES (SOURCES)

1. **Berynda – Nimchuk, V.** (Ed.). (1961). *Leksykon slovenoroskyi Pamva Beryndy* [Pamvo Berynda's Slavic Lexicon]. Kyiv: Naukova dumka. Pamiatky ukraïnskoi movy 17 st. Seriiia naukovoï literatury. [in Ukrainian]. 2. **L. – Leksykon** latynskyi Ye. Slavynetskoho (1973). [Ye. Slavynetskyi's Latin Lexicon]. **Nimchuk, V.** (Ed.). *Leksykony Ye. Slavynetskoho ta A. Koretskoho-Satanovskoho*, (pp. 61–420). Kyiv: Naukova dumka. Pamiatky ukraïnskoi movy 17 st. Seriiia naukovoï literatury. [in Ukrainian]. 3. **O. – Radyvylovskiy, A.** (1676). *Ohorodok Marii Bohorodytsi* [The Garden of Mary Virgin]. Kyiv: Typohrafiia Kyivo-Pecherskoi lavry, *Old-printed book*. NBUV, Sh. Kyr. 728. [in Ukrainian]. 4. **SIUM – Hrynchyshyn, D.** (Ed.) (1997, 2008, 2017). *Slovnyk ukraïnskoi movy XVI – pershoï polovyny 17 st.* [Ukrainian Language Dictionary of the 16th – the First Half of the 17th Century] (Vol. 4; Vol. 14; Vol. 17). Lviv: Instytut ukraïnoznavstva imeni I. Krypïakevycha NAN Ukraïny. [in Ukrainian]. 5. **Synonima – Synonima** slavenorosskaia. (1964) [Slavic Synonima]. *Leksys Lavrentiia Zyzaniia. Synonima slavenorosskaia*. Pidh. tekstiv pamiatok i vstup. st. V. V. Nimchuka. Kyiv: Pamiatky ukraïnskoi movy [in Ukrainian]. 6. **Tymch. – Tymchenko, Ye.** (2002). *Materialy do slovnyka pysemnoi ta knyzhnoi ukraïnskoi movy 15–18 st.* [Materials for the Dictionary of Written and Literary Ukrainian Language of the 15–18th Centuries], 2 vol. Edited by Vasyl Nimchuk and Halyna Lysa. Kyiv-New York: Presa Ukraïny. Pamiatky ukraïnskoi movy. Seriiia slovnykiv. [in Ukrainian]. 7. **V. – Radyvylovskiy, A.** (1688). *Vinets Khrystov* [The Wreath of Christ]. Kyiv: Typohrafiia Kyivo-Pecherskoi lavry. *Old-printed book*. NBUV, Sh. Kyr. 59. [in Ukrainian]. 8. **V. Manuscr. – Radyvylovskiy, A.** *Vinets Khrystov* [The Wreath of Christ]. *Manuscript NBUV, Sh. F. 308*. [in Ukrainian].

Ніка Оксана Іванівна – доктор філологічних наук, професор, професор кафедри української мови та прикладної лінгвістики, Інститут філології, Київський національний університет імені Тараса Шевченка. Вул. Володимирська, 60, Київ, 01033, Україна.

Tel.: +380503876820

E-mail: nikaoksanaiv@gmail.com

<http://orcid.org/0000-0001-6387-3835>

Nika Oksana Ivanivna – Doctor of Philology, Professor, Ukrainian Language and Applied Linguistics Department, Institute of Philology, Taras Shevchenko National University of Kyiv. Volodymyrska Str., 60, Kyiv, 01033, Ukraine.

Надійшла до редакції 02 вересня 2019 року